

прийоми забезпечення перемоги далеко неспортивного характеру. Зокрема, етичною нормою стає залякування противника, жорсткий психологічний тиск на нього поза змаганням і в процесі змагання. Що дуже істотно, атлет виявляється тут менш вільним, чим це може здаватися. Він залежить від позбавленого сентиментів контракту, від безлічі людей, що забезпечують успіх – тренерів, менеджерів, медиків і т.п. Нарешті, достатньо вузькі і часові межі вищих фізичних потенцій, які потрібно встигнути обернути в комерційний успіх, проявити максимум надможливостей.

Висновки. Отже, формування інститутів професійного спорту – об'єктивний процес, що розвивається в рамках основних орієнтацій сучасної культури і займає у сфері духовно-практичної діяльності своє особливе і достатньо помітне місце. Він володіє високим естетичним і художнім потенціалом, але орієнтований не на гуманістичні цінності та ідеали, а на цілі суто практичні, комерційні, утилітарні, на забезпечення життєвого успіху.

Література:

1. Олимпийский спорт: в 2т. / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.]; под. общ. ред. В. Н. Платонова. – К. : Олимп. л-ра, 2009. – Т.1. – 736 с.
2. Платонов В. Н. Олимпийский спорт: Учебник (в 2 кн.) / В. Н. Платонов, С. И. Гуськов. – К. : Олимпийская литература, 1994. – 496 с.
3. Суник О. В. Від Олімпії до Москви / О. В. Суник. – К.: Здоров'я, 1980. – 200 с.
4. Хавин В. Н. Все об олимпийских играх / В. Н. Хавин – 2 изд., доп. – М.: Физкультура и спорт, 1979. – 607 с.

КРИЗА СУЧАСНОГО ОЛІМПІЗМУ

Кириленко Олександр, Чорний Дмитро

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Актуальність. Розвиток олімпійського руху йшов суперечливо, і його історія сповнена компромісів і відступів від власних принципів. Але в середині ХХ століття олімпізм набув насправді всепланетних масштабів, і надії на його миротворчу і гуманістичну місію здавалися близькі до реалізації. Проте, вже у кінці 60-х рр. ХХ ст. з'явилися істотні ознаки кризи спорту, і олімпійський рух продемонстрував їх перш за все. Впродовж 80-х рр. ХХ ст. він постійно проходив серйозні випробування і піддавався (і піддається зараз) різкій критиці [1].

Мета статті – розкрити основні аспекти кризи сучасного олімпізму.

Питання про кризу олімпізму дійсно актуальне, і в ньому можна виділити два взаємопов'язаних, але істотно різних аспекти: кризові риси самого олімпізму і криза ставлення до нього.

Результати дослідження. Сьогодні олімпізм ні за своїм змістом, ні за своїми методами не відповідає тим ідеалам, з яких починалося його відродження. І справа, звичайно, не в тому, що хтось ці ідеали перекрутив або від них відмовився. У сучасних умовах жорсткого і тотального політизування суспільного життя, науково-технічної революції, що створила небачені можливості для досягнення рекордів, та хімії, що разом з тим підпорядкувала спорт, і біології, всевладності засобів масової інформації, за допомогою яких популярність перетворюється на капітал, кардинальним чином змінився не лише сенс, але й дух олімпізму, спорту в цілому. І олімпійський спорт почав неухильно розвиватися у бік професіоналізації, все відвертіше роблячи ставку на цінності успіху, кар'єри, грошей. Якщо раніше ці тенденції викликали опір або, принаймні, маскувалися, то в останні півтора десятиліття вони почали відкрито визначати собою розвиток спорту, більш того – почали сприйматися як норма. На цій основі і ціннісні стосунки в спорті і до спорту набули сильно виражені споживчі орієнтації, що одночасно супроводжується неминучим ослабленням гуманістичного змісту спорту, ослабленням і деформацією його етичної основи – благородства і великодушності спортивної боротьби.

Виникло і своєрідне бачення спорту з боку широкої громадськості: його соціально-гуманістичний зміст усвідомлюється в уявленнях і поняттях майже столітньої давності, розтиражованих і упродовжених в масову свідомість через систему фізичного виховання, а також плакатно-батьористою пропагандою спорту, а його прагматика сприймається в нинішніх формах. Звідси виникають багато труднощів як теоретичного, так і чисто практичного порядку.

Перша з ознак кризисності олімпійського спорту – це захопивша його комерціалізація, що постійно розширюється, і поєднана з нею професіоналізація. Хоча процеси ці об'єктивні і неминучі, але одна справа їх роль у професійному спорті, природі якого вони органічні, і зовсім інша – в олімпійському русі, сенс і дух якого полягає в запереченні користі і меркантильності, у виключенні їх як цілі спортивного змагання.

Комерціалізація, якої олімпізм не може уникнути внаслідок великих і все зростаючих витрат на підтримку і розвиток своїх інститутів, практично підпорядковує його бізнесу, робить його інструментом бізнесу. Частенько вже час і умови змагань визначаються не інтересами спортсменів, не створенням оптимальних можливостей для встановлення рекордних досягнень, а інтересами ділків видовищної індустрії.

Професіоналізація ж, підвищуючи результативність атлетів, разом з тим, приводить до протиставлення олімпійського спорту всім іншим його формам. Вони стають незалежними (навіть ізольованими) один від одного. При цьому олімпійський спорт, будучи надзвичайно праце-, енерго-, і фінансово ємним, обезкровлює масовий і шкільний спорт, що особливо характерно для нашої країни і для інших країн з відносно низьким рівнем економічного розвитку [2].

Ця обставина, мабуть, особливо важлива для розуміння істотної зміни ставлення до олімпізму, бо для багатьох людей, звиклих до думки, що олімпійський спорт зростає з масового, що «масовість породжує майстерність» і, що спорт є уособленням здоров'я і гармонійного розвитку, відкриття вказаної невідповідності виявилось просто шоковим. Тому скептичне і негативне ставлення до спорту вищих досягнень, де олімпізм відіграє провідну роль, і виявилось у вигляді вимоги рішучого перегляду політики в області спорту. Проте необхідна і задовольняюча інтереси суспільства координація найважливіших рівнів і форм спортивного руху залишається завданням, дуже далеким від свого вирішення.

До цього долучається і та обставина, що в олімпійському спорті почали виявляти себе відверто антигуманістичні і антиестетичні явища. У сфері безпосередньої спортивної діяльності – це наростання жорсткої конкуренції в кваліфікаціях, агресивність, недружелюбність, ворожість в процесі спортивної підготовки і в ігровій поведінці, допінгова фальсифікація результатів. У сфері широких спортивних стосунків – це спортивний фанатизм, що все частіше переростає у вандалізм, недобросовісність і суб'єктивізм суддів, необ'єктивність і недружність глядачів, більш широке використання форм спортивної діяльності для цілей зовсім неспортивних.

Всі ці явища і тенденції в корені суперечать ідеалам олімпізму і, по суті, виражають посилення процесів відчуження у сфері спорту.

Вони виникли внаслідок функціонального, навіть утилітарного, ставлення до спорту і спортивного результату, і навряд чи їх подолання можливе за допомогою яких-небудь організаційних напівзаходів. До тих пір, поки пріоритети не зміняться у бік загальнолюдських цінностей, процеси відчуження у сфері спорту заглиблюватимуться, і громадська думка може обернутися проти нього. Інший варіант – олімпізм займе свою цілком респектабельну нішу в системі професійної діяльності, але тим самим абсолютно відокремитися від масового демократичного спортивного руху. Навряд чи це піде на користь спорту в його сутнісному змісті [2].

Утилітаризація цілей спорту, орієнтованого на рекордні показники, і – як наслідок – процеси його дегуманізації, що посилюються, викликали не лише хвилю соціальної критики, але і контррух, який оформився і набрав силу під назвою «Спорт для всіх». Він з'явився в Європі на початку 60-х рр. ХХ ст. Але тоді в атмосфері загальної захопленості підйомом національного і міжнародного спорту не привернув до себе особливої уваги. Проте президент МОК Х. А. Самаранч в одному зі своїх виступів зазначив, що рух «Спорт для всіх» з моменту свого зародження кинув соціальний виклик міжнародному спорту і насамперед, олімпійському руху. Проте МОК почав надавати широку допомогу цій новій формі масового спорту.

Рух «Спорт для всіх» не ставить основною задачею перемогу і рівень досягнутого на змаганнях результату, хоча зовсім не ігнорує їх роль і значення для учасників. І навіть здоров'я – не головна мета. Важливіше тут – створення доброзичливої, зверненої до людини сфери спортивних стосунків та органічна роль культурного середовища, яку ця сфера повинна виконувати і яка дозволяє людині через форми спортивної активності відчувати себе і бути дійсно залученою до світової загальнолюдської культури, користуватися нею і відтворити її безпосередньо [3].

Отже, форми спорту такого роду для нашого часу можуть виконувати ту роль, що мали для жителів середньовічного міста карнавали. Вони дозволяють його учасникам вийти з рутинного буття, відчувати себе рівними серед рівних і необмеженими в своїй неутилітарній, а такій, що має важливе життєве значення, діяльності. Тут виникає не лише усвідомлення, але відчуття самозначимості людської активності, засвоюються її форми в їх, можливо, найбільш чистому вигляді. Спорт знову стає тією сферою, дегуманістичний ідеал

не лише формується, але й утілюється в реальності людської діяльності і людських відносин, де спеціалізація, що витіснила будь-яку турботу про фізичне вдосконалення, сама витісняється універсальністю людини, її включеністю в поле загального інтересу.

Гуманістичний зміст форм масового змагального і незмагального спорту якраз і полягає в подоланні спеціалізованої утилітарної діяльності, в русі до універсалізму.

У цьому русі знаходить своє вираження й ідея, що складала свого часу одне з головних завдань олімпізму, – єдність спорту, культури і мистецтва.

Важлива тенденція розвитку сучасного спорту пов'язана з практичною реалізацією саме цієї ідеї. В цьому сенсі представляє інтерес розроблений проф. В. І. Столяровим проект під назвою «Спарт», що реалізовується з 1991р., в якому розвиваються основні ідеї спортивної гуманістики. Назва проекту складена з англійських слів «sport», «spirituality» – духовність і «art» – мистецтво, а керівною ідеєю є синтез спортивної, культурної, естетичної, художньої діяльності. Причому, головне тут полягає не в зовнішньому поєднанні спорту і мистецтва, а в спільній діяльності спортсмена і художника, в комплексному підході до виховання особистості, до формування спілкування і культурного середовища [3].

Таким чином, все в історії повторюється, хоча і не повторюється нічого. Сучасний спорт багато в чому розвивається за логікою античного спорту: від прикладного значення, де провідним мотивом була готовність, до форм неутилітарної діяльності, метою якої стає гуманістичний ідеал фізичної досконалості, і від них до професіоналізації і до інтересів матеріальної вигоди, де гуманістика відсувається на другий план або ж зовсім перестає грати істотну роль. Але сучасний спорт виріс на іншому ґрунті, ніж античний, і не виявляє тенденції до втрати своїх функцій, до зникнення з простору культури як його давній попередник. Навпаки, основні лінії і форми розвитку сучасного спорту знайшли в цьому просторі своє місце і виявилися досить значними в своєму гуманістичному і естетичному змісті.

Висновки. Отже, сучасний спорт переживає кризу і досить глибоку. Але в кризовому стані знаходиться вся сучасна культура і цивілізація. Криза спорту не є його руйнуванням, а лише невідповідністю – і часто різкою – організаційних форм, що склалися,

методів діяльності і уявлень про суть і роль спорту новим соціальним структурам, новому спектру суспільних та індивідуальних потреб, новим стандартам життя.

Спортивна діяльність і спортивні стосунки знаходять свої нові форми і методи, здатні виразити гуманістичний і естетичний ідеал суспільства в ХХІ столітті. Вони і стануть внаслідок цього системоутворюючими компонентами культури нового суспільства.

Література:

1. Ратнер А. Б. Идеалы олимпизма и деятельность МОК на современном этапе / А. Б. Ратнер // Новое мышление и олимпийское движение. – М.: Знание, 1990. – С. 49–57.
2. Столяров В. И. Гуманистическая культурная ценность современного спорта и олимпийского движения / В. И. Столяров // Спорт, духовные ценности, культура. – М. : Гуманитарный Центр «СпАрт» РГАФК, 1997. – Вып. 2 : Гуманистические идеалы, идеи олимпизма и мир современного спорта : сб. ст. – Вып. 2. – С. 141–314.
3. Столяров В. И. Проблема гуманизации современного спорта и комплексная спартианская программа ее решения: российский опыт / В. И. Столяров // Спорт, духовные ценности, культура. – М. : Гуманитарный Центр «СпАрт» РГАФК, 1998. – Вып.3 : Перспективы и пути повышения гуманистической ценности современного спорта и олимпийского движения : сб. ст. – С. 54–263.

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ПРОФІЛАКТИЦІ ВТОМИ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ПІД ЧАС АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ

Корчан Наталія

Українська медична стоматологічна академія (м. Полтава)

Єдиний, хто не втомлюється, – час.

А ми – живі, нам треба поспішати.

Ліна Костенко

Досліджуючи питання адаптації студентів-першокурсників у вищому навчальному закладі можна зазначити, що адаптаційний період, який починається з перших днів навчання є дуже важливим етапом, адже саме в цей час відбувається «активне, творче пристосування студентів нового прийому до умов вищої школи, в